

אורי וישעי

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים זי"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה 050-4136465 או בדוא"ל : alon@shtaygen.co.il

לב טוב!!

יש הטוענים שהעיקר הוא להיות יהודי בלב, כביכול אין צורך לקיים את המצוות בפועל אלא מספיק שהלב הוא לב יהודי ומאמין בקב"ה, וכדי לחזק את טענתם הם מסלפים מאמרי חז"ל שונים שכאילו מוכיחים את דבריהם: "רחמנא ליבא בעי", "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" וכו', ובודאי פשוט הדבר שאך הבל יפצה פיהם. ונמתיק זאת במשל. אדם אחד נשא אשה שלא הייתה חכמה במיוחד. למחרת החתונה הכינה האשה לארוחה תרנגולת ממולאה בבשר ואורז משובחים, כיאה לאשת חיל למופת. שיבח בעלה את טיב מאכליה, ואמר לה: דעי נא שאני אוהב אוכל מתובלן וחרירי, לכן מהיום והלאה אל תחסכי במלח ובפלפל בתבשילים שאת מכינה. האשה - שכאמור החכמה לא היה הצד החזק שלה - חשבה, אם בעלי כל כך אוהב תבלינים שכאלו, למה לי למלאות את התרנגולת בבשר ואורז וכו' ורק להוסיף להם תבלינים, אני אכין לו כזה מעדן שמעולם עוד לא טעם, תרנגולת הממולאה כולה רק ב... מלח ופלפל. בסעודה הבאה, כאשר הגישה האשה לבעלה את מעשה ידיה להתפאר, נוכחה להוותר, שבעלה לא מעוניין להתנסות ב"מאכליה המיוחדים", מעודו אמנם לא טעם מעדן שכזה אך גם כעת אין בכונתו לטעום ממנו... ולא רק את ה"מילו" של התרנגולת אי אפשר היה להכניס לפה, גם בשר התרנגולת עצמו התקלקל מריבוי התבלין.

וזהו התשובה לטענת אותם כסילים: כמובן שהמחשבה בעשיית המצווה חשובה עד מאוד, והבורא ברוך הוא רוצה את לבו הטהור של האדם, אך הלב אינו אלא כתבלין הממתיק את המאכל, שאם עושים מצווה בפועל, אז התבלין משפר את המעשה ומיטיב אותו, אך לאכול תבלינים לבד - לא שייך. ולכן דייקו חז"ל בלשונם ואמרו: "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" (קידושין מ), שכאשר יהודי רוצה לעשות מצווה ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הקב"ה כאילו הוא עשה מעשה בפועל, ואז הוא לוקח את מחשבתו הטהורה, שתכנת לעשות מצווה ומצרף אותה למעשה שכביכול עשה, אך כאשר אדם חושב מחשבות טובות בעלמא, ואין לו כל כוונה לממש את המחשבות האלו בפועל - אין המחשבה הזאת רצויה לפני הקב"ה.

המושך בעמוד הבא

ברכת מזרנו ורבנו הרה"ג ר' אורי סבן שליט"א

ברצוני לברך את העורך והכותב והמחבר הרב אלון ארביב הי"ו לרגל הוצאת גיליון "אורי וישעי" מספר מאתיים וחמשים, כמנין "נר", היוצא בחסות בית מדרשנו "רב פעלים", שעורך אותו בטוב טעם ודעת בקדושה ובטהרה, וכל זאת אך ורק להגדיל תורה ולהאדירה, ולהרבות תורה ואהבה בישראל. יהי רצון שיהיה חפץ ה' בקרבן ויתן לו ה' יתברך כוחות ורצונות גדולים להמשיך במפעל כביר זה.

בברכת התורה, הרב אורי סבן

הצטרפות ראש ישיבת "כסא רחמים"

הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

ברכת הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, רב ואב"ד רמת אלחנן, בני ברק

שמעתי שהעלון "אורי וישעי" מביא תועלת לתורה ויראת שמים, ולכן ברכתי היא "כה" לחי, "כה" תברכו את בני ישראל, כפול עשר, כמנין עשר הספירות.
(-) יצחק זילברשטיין

עטרת פז

הללויה אודה ה' בכל לבב, בפתח גיליון "אורי וישעי", המאתיים חמשים, הפעם אודה את ה' על חסדו הגדול שעשה עמדי מיום עומדי על דעתי ועד עתה, ששם חלקי מיושבי בית המדרש, ואילו פיננו מלא שירה כים ולשוננו רנה אין אנו מספיקים להודות ולהלל לבוראנו על הטובות הרבות שעשה עמנו, ויהא רעוא שתקובל עבודתנו זו ברצון לפני השי"ת ויזכה אותנו בחסדו ללמוד תורה לשמה באהבה ושמחה רבה לאורך ימים ושנות חיים אכ"ר.

גיליון מפואר זה "אורי וישעי" יצא לאורה ולשמחה לרגל הילולת גאון עוזנו ותפארתנו, נזר ישראל, עמוד הימיני, הפטיש החזק, רשכבה"ג אשר ספריו נתקבלו בכל תפוצות ישראל, ועליו סומכין וכל אשר לנו לו הוא, החכם השלם, פאר הדור, מרן רבי יוסף חיים זלה"ה.

וכאן המקום להודות לכב' מורנו ועט"ר הרב אורי סבן שליט"א שפורס את חסותו על העלון, וכאב את בן ירצה, הרעיף עלי חיבה ותמיד המריצני, כה יוסף ה' עליו ברכות עד בלי די, וזכות מרן המנורה הטהורה רבנו יוסף חיים זי"ע תגן עליו ועל רעייתו ובניו באלף המגן, ישלם ה' פועלו ותהי משכורתו שלמה מאת הבורא.

וכאן המקום להזכיר בתודה ובתהלה לתורמים הנכבדים שאזרו חיל והוזילו ממיטב כספם על מנת שיצא דבר נאה ומתקבל, יזכו לרוות נחת מכל יוצאי חלציהם מתוך אושר ועושר ושלווה.

הכותב והחותם לכבודה של תורה

אלון ארביב ס"ט

והנה, הגם שהתבאר היטב שלא מספיקה המחשבה אלא יש צורך במעשה בפועל, בכל זאת "כבוד ה'" הוא במחשבת הלב דווקא. וזאת משום שע"י קיום המצוות במעשה, אין ניכר עדיין שהאדם פועל למען כבוד שמים; לדוגמא: אדם שיושב בסוכה בחג הסוכות- יתכן שעושה זאת מחמת שלא נעים לו להיות יוצא מן הכלל, שבעוד שכל ישראל יושבים בסוכה הוא יושב בביתו, אך אינו עושה זאת כדי לקיים את רצון הבורא, וכן כל היוצא בזה. אך את מחשבת הלב אין איש מכיר חוץ מן הקב"ה, וכאשר הוא רואה את לבו של האדם והנה הוא חושב מחשבות כיצד ניתן להרבות כבוד שמים- זהו כבוד ה' אמת. ולכן "כבוד" עולה בגימטריא "לב", לומר, שכבודו של הקב"ה הוא בכך שבני ישראל חושבים בליבם כיצד לקיים את רצונו.

לאור הדברים הללו נוכל להבין את כוונת הכתוב בפרשת שמיני **זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוְּהָ יְיָ תַעֲשׂוּ (ויקרא ט, 1)** את ציווי של הקב"ה להביא קרבנות, יש לעשות במעשה בפועל ולא להסתפק בכוונת הלב, שהגם שאמרו חז"ל שכאשר אדם מביא קרבן עליו לחשוב בלבו שכל מה שנעשה בקרבן היה צריך להיעשות עמו וכו'. אך המחשבה לבד איננה מספיקה, שאם יחשוב זאת האדם בלי להביא את הקרבן- לא יתכפר לו על חטאו, אלא עליו להביא את הקרבן, ורק לאחר קיום המצווה בפועל או אז: **וַיִּקְרָא אֱלִיָּהוּ קְבוּד יְיָ** עליכם לערב באותה מצווה את התבלין המשובח של כוונת הלב, ובכך אתם מומתקים את תבשיל המצוות ויעלה לריח ניחוח לפני הקב"ה. (לקוח מ"פניני הבן איש חי").

לכבוד גיליון ה-250 צירף כב' הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א את שני מאמריו שיובאו להלן:

קיום מצוות על ידי צדיק שנפטר

שאלה: מעשה נורא הביא הגאון רבנו יוסף חיים זצ"ל בספרו "נפלאים מעשיך" (אות צט) בזמן רבנו שרירא גאון, היה עשיר מופלג שברשותו היה ספר תורה עתיק מאד, ספר זה נכתב בכתב יד קודשו של אדונו עזרא הסופר ז"ע, והכתב שבו היה מרהיב ביופיו.

לאחר פטירתו של העשיר, נפלה מחלוקת גדולה בין שני בניו היורשים אודות ספר התורה, כל אחד מן השניים ויתר על הכסף והזהב ובלבד שיזכה בספר התורה הנדיר אשר לא יסולא מפז. הציעו טענותיהם בפני יודעי דת ודין, ופסק הדין היה לערוך בין שניהם חלוקה על פי הגורל, באופן שהאחד יזכה בספר התורה, והאחר יירש את שאר הנכסים הרבים כנגדו. וכן עשו, הפילו בין השניים גורל.

האח שזכה שמח שמחה גדולה עד מאד, כמוצא שלל רב. כאות הודאה ושבח לבורא עולם, ערך אף מסיבת "הכנסת ספר תורה", ברוב פאר והדר, וספר התורה הוכנס אחר כבוד לבית הכנסת הגדול שבעיר.

והנה, באותה עיר חי יהודי מומר, רשע ורע מעללים, ובראותו כל זאת, חרה אפו על הירש הזה, שאיבד את כל ההון הרב בעד ספר התורה, התאוה, הקנאה והכבוד הוציאוהו מדעתו, והחליט להטיל דופי בייחוסו וכשרותו של ספר התורה.

מה עשה? החליף מלבושיו על מנת שלא יכירוהו, ובליל שבת קודש, באישון לילה, הלך לבית הכנסת פתח את נרתיק הספר, וראה לפניו את הפסוק מהפרשה של אותו שבוע (פרשת משפטים כג, כה) **וְעַבְדְּתֶם אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּבְרַחֵם אֶת לְחֶמְדְּךָ וְאֶת מִימֶיךָ**, אותו בן בליעל עשה זיוף, בחירוף וגידוף, בספר הקדוש, רח"ל, באופן שמחק את האות עי"ן מהתיבה **וְעַבְדְּתֶם**, וכתב במקומה את האות אל"ף, ונראה שכעת כתובה המילה "ואבדתם" ח"ו, במקום "ועבדתם". עתה – חשב הרשע בלבו – איבד הירש גם את כל הממון הרב ואף ספר תורה אין לו.

אתא בוקר, והוציאו המתפללים בשמחה רבה את ספר התורה, והחלו בקריאת פרשת השבוע. לפתע במהלך הקריאה נדהמו לגלות את הטעות הנוראה שבספר... רבים סברו כי רימה אותם אותו יורש, ובודאי שלא נכתב הספר על ידי עזרא הסופר, גדול היה צערו ויגונו של יורש הספר, עד כדי כך שמרוב דאגה ותוגה נפל למשכב, וחשבו בלבו כי אף על פי שיכולים לתקן טעות זו, אבל בכל אופן כבר לא יהיה נקרא "ספר התורה של עזרא הסופר" ע"ה.

ויהי בליל מוצאי שבת, ויבא אליו אביו בחלום הלילה, וסיפר לו את כל האמת העומדת מאחורי המאורע, והוסיף כי כבר קיבל המומר משפט – שבא מלאך ועקר את עינו, שכך נקראת עליו בבית דין של מעלה **עֵינַי תִּפְחַת עֵינַי** – שהוא לקח אות עיני מן הספר תורה – לכך ינקרו את העין שלו.

חתם האב את דבריו באומרו "אינכם צריכים לתקן את ספר התורה, כי כן יצא הפסוק מבית דין של מעלה, כי עזרא הסופר בעצמו, שכתב את ספר התורה הזה בקדושה, הוא שירד ויתקן את הספר תורה!!!!

הקניין הבן בבהלה, והנה חלום, קם מיד ומיהר יחד עם הגבאים לעבר בית הכנסת, פתח את ספר התורה וכן היה כאשר אמר לו אביו, הספר אכן תוקן, העינין שבה לתיבת ועבדתם.

עד כאן המעשה הנפלא שהביא מרן הבן איש חי.

אולם כעת עלינו להבין, היאך ניתן לצאת ידי חובה על ידי ספר תורה שכתבו אדם שנפטר? הלא הוא אינו מחוייב בדבר, וכמו שדורשת הגמרא שבת (ל). על הפסוק בתהלים פרק פח, (ו) **בְּמִתִּים קִפְּשִׁי**, כיון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצוות, ודומה הדבר לספר תורה שנכתב על ידי קטן או אשה פסולה כמבואר בש"ע י"ד (סי' רפא סע' ג), ואף במקרה דנן, הרי אין הנפטר שייך במצווה זו לאחר פטירתו, וכיצד יצאו אחרים על ידו?

תשובה: הבא נחודה נא חידה: היכן מצינו שהוציא מת את הרבים ידי חובה? ובכן מספרת הגמרא (כתובות דף קג), בשעת פטירתו של רבי, אמר: לבני אני צריך, נכנסו בניו אצלו. אמר להם: הזהרו בכבוד אמכם; נר יהא דלוק (בערב שבת) במקומו (אצל השלחן, כפי שהיה בחיי), שלחן יהא ערוך במקומו, מטה תהא מוצעת במקומה וגו'. מאי טעמא? כל בי שמישי הוה אתי לביתיה. ע"כ. אף לאחר שנפטר, בכל ערב שבת היה רבי מגיע לביתו.

וכתב בספר חסידים (סי' תתשכ"ז, הובא בגיליון הש"ס שם) והיה רבי נראה בבגדי המודות שהיה לובש בשבת ופוטט את רבים בקידוש היום ולא כאשר מתים שהם חפשים ממצוות כי צדיקים חיים ופוטרים בקידוש.

לאור זאת, אולי נוכל ללמוד כי אף הספר תורה שתיקנו עזרא הסופר ע"ה, אינו תוקן על ידי מות ח"ו, אלא אף כאן נאמר שנחשב הצדיק לחי וקיים.

הפסא הגיע לישול את גביע הכסף, וכשרצה את התרומת השפן עיניו

שאלה: שאלה מרתקת ביותר התגלגלה לשלחנו של מו"ר שליט"א:

מעשה שהיה ביהודי פלוני שנולד לו בשעה טובה נכד ראשון, ויקראו שמו בישראל "יוסף", שמחתו של הסבא היתה גדולה מאד, והוא החליט לקנות בעבור נכדו גביע מכסף טהור, לאחר שקנה גביע מיוחד במינו, הוא הביא לחֶרֶט, כדי שיחרוט עליו באומנות את שמו של הנכד.

למחרת, שב הסב אל חנותו של החרט על מנת ליטול את גביע הכסף. "החריטה על הגביע שלך מרהיבה ממש", אמר החרט בשמחה, והגיש לאיש את הגביע, היטב הסבא, והודיעו... על הגביע נחרט בטעות השם "יוסף חיים"!!!!

"לא די בכך שהתחלתי במלאכתך ולא חרטת את השם הנכון, אלא אף חרטת את הגביע היקר". נוף הסב בחרט. החרט הרבה להתנצל "אנא ימחול לי כבודו, מכיון שהמלאכה נעשתה בתאריך י"ג באלול, יום היארצייט של רבנו יוסף חיים (הבן איש חי) התערבב השם "יוסף חיים" במוחי וטעיתי". החרט וויתר על התשלום בעבור "מלאכתו", ופרט את האיש חנים אין כסף, והסב גם הוא מחל לחרט, ולא תבעו על "הזיק" הגביע, הואיל וכעת לא היה לסב מה לעשות בגביע, נטלו ותכבו באחת הארונות.

והנה, כעבור כמה ימים, מתקבלת שיחת טלפון בביתו של הסב, היה זה בנו, שסיפר לו כי הנכד אושפז במצב מסוכן, ולאחר התייעצות עם אחד מצדיקי הדור, החלט להוסיף לו את השם "חיים", ויקרא שמו מעתה: "יוסף חיים..!!" פלאי פלאים.

ברוך השם נתפא הילד לחיים טובים, וכאן הסבא הוציא מהארון בחזרה את הגביע היקר, והעניקו אחר כבוד לנכדו "יוסף חיים".

אלא ששאלה מעניינת מנקרת עתה במוחו של הסב: האם כעת, כשהתברר שהחריטה של החרט הינה תואמת לשמו של הנכד, יש לשלם לחרט בעבור עבודתו? תשובה: נראה שפטור הסבא מלשלם לחרט, כיון שהחרט בעשותו את מלאכתו, קלל את הגביע, ומה שאחר כך הודקק הסבא לגביע עם שם שכוה, הוא מזלו הטוב של הסבא. אך עדיין צריך עיון בזה, ועל כל פנים, נראה שמגיע קצת הכרת הטוב לחרט. אמנם, אם באותה שעה שבה התבצעה החריטה, כבר החלט מחלתו של הנכד, וכבר אז היה מועמד לשינוי השם, יתכן שיהיה הסבא חייב לשלם!

סגולה לעשירות

אומרת הגמרא במסכת שבת (דף ק"ט). שאל רבי יהודה הנשיא את רבי ישמעאל בן רבי יוסי, עשירים שבארץ ישראל בזכות מה הם זכו לכך? ענה לו, בשביל שמקפידים על מצוות מעשר, שנאמר (דברים יד, כב): "עשר תעשר" ודרשו חז"ל "עשר בשביל שתתעשר".

שוב שאל רבי יהודה הנשיא, ויהודים שבבבל בזכות מה הם זכו לעושר? ענה לו, בזכות שמכבדים את התורה, ע"כ.

פירוש, כאשר תלמיד חכם עומד ואומר דרשה בהלכה ובאגדה, כולם עושים אזניהם כאפרכסת לשמוע כל מילה, על מנת לדעת לשמור ולעשות כל מצווה כדיניה.

שאל שוב רבי יהודה הנשיא את רבי ישמעאל בן רבי יוסי, ויהודים הדרים בשאר ארצות בזכות מה הם זוכים לעושה? ענהו, בזכות שמכבדים את השבת, ע"כ.

כלומר, סגולה גדולה היא, שכל המכבד את השבת כראוי זוכה לעשירות.

ומבאר רבנו יוסף חיים זי"ע בספרו "בן יהודע": נמצא שישנו שלוש סגולות לזכות לפרנסה ברווח ועשירות, ואלו הן: האחת, צדקה ומעשר תבואה ומעשר כספים. והשנייה, שמירת השבת כהלכתה. והשלישית, לכבד את התורה ולומדיה.

ולכן כאשר נשאל רבי ישמעאל על היהודים יושבי ארץ ישראל מפני מה זכו לעושר, אמר: בזכות המעשר, כיון שזוה כתוב בנביא זכריה (ג, י) במפורש: "הביאו את כל המעשר... ובחננוי נא בזאת". שמונת דברים זה בלבד לנסות את הקב"ה ליתן מעשר על מנת להתעשר, ואין זה חסרון בלשם שמים, כיון שסוף סוף העני נהנה.

וכאשר נשאל על יושבי בבל מפני מה זכו לעושר, שהרי אין נוהגת שם מצוות מעשר? כלומר, אע"פ שנוהג מעשר כספים בבבל, אבל מעשר תבואה אינו נוהג, ואם כן חסר במצווה. לכן תלה רבי ישמעאל את סיבת עשירותם בכבוד התורה שהיא מסוגלת לעושר יותר מאשר כבוד שבת, שלא ניתנו שבתות וימים טובים אלא בכדי שיעסקו בתורה, ואם כן כבוד התורה עדיף.

ועל שאר יושבי חוצה לארץ עונה רבי ישמעאל מפני שמכבדים את השבת זוכים הם לעושר, אבל כבוד התורה לבוא לשמוע את הדרשן בקהל רב זאת לא היה בשאר הארצות כמו בבבל, ולכן הסיבה היחידה לעשירותם היא כבוד השבת, ע"כ.

ומבאר רבנו יוסף חיים זי"ע בספרו בן איש חי - דרושים (פרקת ויקהל) על הפסוק בספר שמות (ל"ה, ב) "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש", מה ששאלו המפרשים: וכי יש מצווה לעשות מלאכה ששת ימים? ואם כן לכאורה התורה היתה צריכה לכתוב "וביום השביעי יהיה לכם קודש" בלבד?

ועוד קשה, מדוע כתוב "תעשה" בצירי תחת התי"ו, ומשמע כאילו נעשות מאליה, לכאורה היתה צריכה לכתוב "תעשה" בפתח תחת התי"ו?

אומר הרב זצ"ל, כאשר יהודי זוכה לכבד את השבת כדת וכדין, לזכרה במצות עשה שבה, ולשמרה מלעבור על לאו מדאורייתא ומדרבנן, מן השמים יעשו שבששת ימים מלאכתו תיעשה על ידי אחרים, כיון שזיכה לעושר מופלג והכל רוצים לעשות רצונו על מנת שגם בימות החול ישב על התורה ועל העבודה. וזה פירושו לפסוק, אם תרצה לזכות ל"ששת ימים תיעשה מלאכה" - מאליה, ואתה תשב לבטח ותעסוק בתורה, אזי "וביום השביעי יהיה לכם קודש".

וכן אומרת הגמרא במסכת שבת דף ק"ח ע"ב: "אמר רב יהודה בשם רב, כל המענג את השבת - נותנים לו משאלות לבו, שנאמר בתהלים ל"ז: "התענג על ה' ויתן לך משאלות לבך".

(מתוך הספר "כבוד שבת ומועד")

כיצד נוסדה העיר וילנה

מעשיה מאת רבנו בן איש חי זי"ע

במעשיה זו יוסף כיצד נוסדה העיר וילנה. הנסיך ראה מקום יפה ונפשו נכספה לייסד בו עיר, אך תחילה הוא ביקש לדעת מה צופן העתיד לאותה העיר במידה ותקום, והאם אושר והצלחה אכן יהיו מנת חלקה ולכן הוא קרא אליו את הכהנים והחוזים כדי לשמוע מה בפייהם. הכהנים והחוזים אמרו לו, כי האושר ישכון בעיר ושמעיה יגיע למרחוק, רק אם היא תיוסד על קורבן של בן יחיד שייקבר שם בעודו חי ובתנאי ויקרב על ידי אמו ברצון טוב ובנפש חפצה, כי זה רצון האלוהים.

הנסיך ציווה לחפש בכל רחבי הממלכה אשה שתתנדב להקריב את בנה יחידה למען הקמת העיר כפי רצון האלוהים. ימים רבים עברו ולא נמצאה אם לבן יחיד שתסכים להקריב את בנה יחידה, אך לפתע הגיעה מקצה הממלכה אשה אשר הסכימה להקריב את בנה יחידה, פרי בטנה בן השתים עשרה, למטרה הזאת. נקבע יום חג לקורבן והמוני אדם חוגגים הגיעו בקול תרועה גדולה והתאספו אל המקום ההוא עם כל גדולי המדינה ושריה לראות את הקרבתו לקורבן של הבן היחיד לאמו.

כשהנער היה מוכן להיות מוקרב לקרבן הוא פנה אל הנסיך ואמר לו: אדוני הנסיך, קשה לי להאמין שהאלוהים אכן חפץ בדבר רע שכזה. לדעת זה יהיה מן הצדק לבדוק שמא החוזים שגו ולא הבינו את רצון האלוהים כראוי. ולכן אדוני הנסיך הרשה נא לי, הגם שעודני נער, לשאול את הכהנים והחוזים שלוש שאלות, והיה אם יצליחו למצוא תשובות לשאלותי, אז אדע כי אכן הם הבינו את דברי האל ואוכל למלא את רצונם בלב שקט ורגוע.

הנסיך קיבל את דברי הנער, והנער פנה אל הכהנים והחוזים ושאל אותם שלש שאלות:

הרב רבי יוסף קארו, מחבר ספר השו"ת מצד השם

מהו הדבר הקל ביותר בתבל?

(א)

מה הוא הדבר המתוק ביותר בתבל?

(ב)

מהו הדבר הקשה מכל?

(ג)

והכהנים חשבו ושוחחו והתווכחו זה עם זה, ודברו בלחש בינם לבין עצמם ולבסוף אמרו: הקל בארץ היא הנוצה, המתוק מכל הוא הדבש, והקשה ביותר הוא הסלע. ובסיימם לענות הם הביטו בשמחת ניצחון על כל הנאספים, וכל הנאספים חשבו שהכהנים והחוזים אכן השיבו בחוכמה והצליחו לפתור את שאלות הנער.

הנסיך פנה אל הנער וביקש את תגובתו על תשובת החוזים, והנער חיך וענה: החוזים לא הבינו את שאלותי כראוי, ולא ענו עליהן כהלכה, ואם הם לא הצליחו להבין למה התכוון נער קטן כמוני, כיצד הם יוכלו להבין את דבר האלוקים ורצונו? ידוע לכל כי הנוצה היא קלה מאוד, כי הדבש הוא מתוק, וכי הסלע הוא קשה. אינני כסיל ובער לשאול אנשים חכמים שאלות פשוטות ומובנות מאליהן שהכל יכולים לענות עליהן בקלות.

אני שואל על דברים שאינם מובנים מאליהם. יש דבר שלמראית עין הוא כבד אך קל הוא מאוד לפי השערת השכל. ויש דבר שלמראית עין הוא אינו מסוג המתוק, אך מתוק הוא מאוד לפי השערת השכל, ויש דבר שלמראית עין הוא רך, אך קשה הוא מאוד לפי השערת השכל, ועל כן הפתרון לשאלותי הוא כזה:

* הדבר הקל ביותר בארץ הוא ילד יחיד שאמו נושאת אותו על זרועותיה, כי אף על פי שהוא כבד בוודאי למראה עיניים, הנה מרוב אהבתה אליו היא אינה מרגישה כבובדו כלל ועיקר, ונדמה לה כאילו לא היא זו שנושאת אותו, אלא הוא זה שנושא אותה. ודבר זה מתקבל על הדעת אם נעייין בו באמצעות שכלנו.

* והמתוק מכל בתבל הוא חלב האם לבנה היונק למרות שטעמו האמיתי הוא מלוח מעט ותפל, הרי שבשביל היונק עצמו, אין דבר מתוק בעולם שישווה בעבורו לחלב אמו. ודבר זה מתקבל על הדעת אם נעייין בו באמצעות שכלנו.

* והקשה מכל הוא לב האם העומדת מנגד וללא כל היסוס מוכנה להקריב את בנה יחידה, פרי בטנה.

כל השומעים הופתעו מאוד מחכמתו של הנער שהשכיל למצוא שאלות אשר הרחיבו את דעת הכל בעניין אשר בו הוא הובא אל הטבח, ומדבריו אלה הבינו הכל שדברי החוזים המה הבל וריק ושנואים הם בעיני אלוהים ואדם, וכל הנאספים בלי אף יוצא מן הכלל הסכימו כי שגו החוזים בפתרון שאלות הנער, ודברי הנער הם יציבים ונכונים וגם הנסיך הודה כי שגו החוזים ופטר את הנער לשלום.

עלה ארי מבבל

כאשר עלה מרן רבנו ה"בן איש חי" זצ"ל לביקור בארץ ישראל, התנה עם ראש השירה המוסלמי כי ביום השבת תשבות השירה כולה. הלה הסכים לתנאי תמורת תשלום נכבד.

שיירת הגמלים עשתה את דרכה בדרך לא דרך, במדבר השומם והצחיח, ובהגיע ערב שבת החל רבנו לפרוק את המטלטלין מעל הגמל. פנה מנהיג השירה ונתן עליו בקולו: "מה? כלום מתכוננים אתם לעכב את השיירה בלב המדבר? הלא המקום שורץ חיות רעות ושודדי דרכים. אתם מסכנים את חיי כולנו".

דבריו אמת היו, כפי שהתברר מאוחר יותר, אבל רבנו לא חת. הוא ענה שהשיירה רשאית להמשיך בדרכה, אך הוא ופמלייתו ישבתו כאן, ובצאת השבת יאיצו פעמיהם להשיגם. ואכן פנה ראש השיירה להאיץ בגמליו, אך הללו מיאנו למוש ממקומם...

לנוכח התעקשותם של הגמלים, הוכרחו הכל לחנות שם, בלב הישימון. אבל הערבים, שחששו מהתנפלות שוודדים, התפזרו סביב, לחסות בצל נקיפי הסלעים. רבנו ובני פמלייתו לא שתו ליבם לסכנה, לבשו בגדי שבת ועמדו לקבל את פני המלכה במישורי המדבר. ממקום מסתורם, עקבו נוסעי השירה הנכרים בתימהון אחר היהודים השרים ומזמרים כאילו מצויים הם בבית הכנסת, במקום ישוב. התפילה הסתיימה, רבנו קידש על היין והסב עם מלוויו לסעודת השבת, כאילו היה מסב ליד שלחנו, בביתו... הלבנה עמדה במרומי הרקיע והאירה את שולחן השבת. קולות השירה הדהדו ברחבי המדבר, והערבים רואים ושומעים. לפתע נחרדו. הבחינו בכנופיית שוודדים שהגיחה מעבר להרים ושעטה לעבר היהודים המזמרים. "הם אבודים", חלפה במוחם המחשבה הנוראה.

ואז ארע הפלא: השוודדים התקרבו, ירדו מעל סוסיהם והתקדמו לעבר היהודים. לפתע נסוגו במהירות, עלו על סוסיהם והתרחקו בדהרה. הערבים הנדהמים הגיחו ממחבואם, סיפרו לרבנו על נס הצלה המופלא, נישקו בהערצה שולי גלימתו ואמרו: "עתה ידענו כי אין כאלוקי היהודים. (מתוך מעין השבוע).

פיוטיו

רבי יוסף כתב למעלה מ-200 פיוטים וידועים לנו כ-50 מהם והיתר מצויים בכתב יד. פיוטיו עוסקים במעגל השנה, אישים מהתנ"ך והתלמוד, ארץ ישראל, כנסת ישראל, גאולה, חינוך ומוסר.

פיוטיו נדפסו בסידורים ומחזורים לקהילות בכל, בהקדמות או סופי ספריו וכן בספרי פזמונים שיצאו לאור בבגדד, ארץ ישראל והודו. בשנה התרל"ה התפרסם בליוורנו שבאטליה סדר הקפות לשמחת תורה ובו פיוטים ותפילות עפ"י מנהגי הקבלה, בספר זה לא צויין שם המחבר אך הוא משויך לרבנו יוסף חיים כיוון שבעמודים הפנימים מצויים פסוקים שתחילתם וסופם על השמות "יוסף חיים אליהו משה חיים" (כפי שנהגו לחתום בשולי איגרותיו ותשובותיו). פיוטו הידוע ביותר של מרן רבנו יוסף חיים הוא "ואמרתם כה לחי" לכבודו של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי, פיוט זה נכתב בארץ ישראל בשנת ה'תרכ"ט (1869) בציונו של הרשב"י והתפרסם והתקבל בכל קהילות ישראל, וזה הפיוט שמנוגן היטב לאחר פיוט "בר יוחאי" ביום הילולת רבי שמעון בר יוחאי ז"ע.

052-7690948 :02

דברי התורה לעילוי נשמת הגאון הצדיק, הרב הדומה למלאך ה' שהאיר באור יקרות את עולם התורה במסירות הנפש לעם ישראל ובני התורה, מקים עולה של תורה, שריד לדור דעה משיירי כנסת הגדול, בנן של קדושים וטהורים ענק התורה, כ"ק רבנו אלעזר בן הגה"ק רבי מאיר ומרת שמחה זצוקללה"ה.

לעילוי נשמת הסבתא מרת מרים ארביב בת עזיזה ז"ל תנצב"ה